

калов, чийто пръв и най-ревностен изследвач и издател е самият Авджиев. Двумомикът „Литература, класа, народ“ е книга за „борбата за нов свят и нова литература“.

Христо Дудевски

„ФИЛОСОФСКИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ“ ОТ ЗДРАВКО ЧОЛАКОВ И „ПОГЛЕД ВЪРХУ ПОЕЗИЯТА“ ОТ ПЕТЪР ВЕЛЧЕВ

Студията на Здравко Чолаков „Философски проблеми в българската поезия“ е показателна, от една страна, за индивидуалните му търсения като литературен историк и критик, а, от друга — за състоянието и тенденциите в съвременната ни литературна наука и критика. За някои тази книга може да излиза малко късно, за други — малко рано, но според мен нейната поява в края на 70-те години подсказва за някои вътрешни промени в методологическите принципи на съвременната литературна критика и история. Защото подобна книга не можеше да се появи през 50-те години, когато вулгарният социологизъм се опасяваше дори от нюансите на художествения подтекст. Тази книга е следствие от динамичното извездане на литературната мисъл до комплексната сложност на естетическите явления. Това стана в края на 60-те и в началото на 70-те години, когато беше вече пределно ясно, че художествените тенденции в литературата ни изискват категорично интерпретация, в която да се синтезират не само социалните и нравствените ценности, но и естетическата и философската проекция на действителността, отразена в поезията, прозата и драмата.

През този период в отделни статии и рецензии, посветени на поетическото творчество на съвременните поети Атанас Далчев, Александър Геров, Веселин Ханчев, Блага Димитрова, Андрей Германов и др., се маркира философската проблематика, но всичко това остава повече в сферата на епизодичното и често пъти импровизирано обобщение. И едва сега, в книгата на Здравко Чолаков се преодолява тази фрагментарност. Преди да се спира на съдържателните и особености, иска ми се да спомена нещо специфично в подхода на нейния автор към художествените проблеми и творческите индивидуалности. Става дума за съчетаването на историко-литературния анализ с теоретико-критическата интерпретация. Особеност, която се налага от предмета и целите на самото изследване — да се проследят поаята и развитието на философската проблематика в българската поезия от Стоян Михайловски до Ал. Геров и В. Ханчев. . . Още повече, че книгата остава композиционно и съдържателно „отворена“ към същия тип проблематика и в поезията от средата на 70-те и на-

чалото на 80-те години. В този синтез между по-уравновесения емоционално историко-литературен подход и темпераментния критично-оценъчен анализ авторът постига същността на естетическите и философските проблеми.

Ето например още в гл. I — „Стоян Михайловски и начално проникване на философски мотиви в новата българска поезия“ авторът трудно се сдържа критическия си темперамент и когато ще подчертае „концептуалното единство при реализацията на отделните стихотворения“, единността в преображенията на поета, която е предпоставка „за постигане на цялостни в идейно-естетическо отношение поетично книги, а не просто механически сбор от стихотворения“, той ще отвори една скоба, за да сподели болката си като литературен критик: „Такива именно цялостни поетични сборници все по-рядко се срещат в днешната издателска практика на поетите. Причина за това е чувствителната бедност откъм идеи, която наблюдаваме днес в тяхната изява и не на последно място, разбира се, стремежът към големи количествени показатели на продукцията.“ Подобни спонтанни асоциации създават раздвоеност в литературния анализ, внезапен ракурс на изследвания художествен феномен, ангажираност на естетическата оценка. По този начин се разчува хронологичният принцип, който е основен в тази студия. В тази връзка може да се посочи съзнателно търсеното типологическо сходство в интерпретацията на философската проблематика при отделните поети.

Още в тази първа глава Здравко Чолаков визира различието и близостта в естетическите концепции за вечните човешки проблеми в поезията на Ст. Михайловски и Атанас Далчев. В следващата глава — „Философско-естетически проблеми в поезията на Пенчо Славейков“ тази релация се разширява, като се търсят не само образци на националната ни литература, но и от големите западноевропейски литератури. Тези особености в научния подход служат за допълнителна тематично-оценъчна нюансировка на идейното богатство в поезията на П. Славейков. Основният акцент върно е поставен върху съдържателното многообразие на „Философските поеми“, поместени в книгата „Епически песни“, и поетико-философските творби от „На острова на блажените“, които според З. Чолаков „съставят най-значителния от творчеството на Пенчо Славейков“. Систематизирайки проблемите във философската лирика на Славейков, изследвачът ще отдели особено внимание на новаторството в нея. С еднакво литературно умение той ще изследва и проблема за съдбата на твореца с неговите философски проекции и естетическия демократизъм, присъщ за концептуалното мислене на Славейков, и художествената специфика на хуманизма му, и елементите на агностицизъм . . .

С дълбока привързаност към респектираното поетическо дело на П. Славейков ще

се анализират не само върховете му лирически произведения, които ни разкриват „героико-романтичната концепция на поета за мисията на художника“, но и естетически непълноценните творби, в които Славейков плаща данък на миролюбивите си увлечения. Здравко Чолаков ще проследи и вътрешните закономерности в творческия процес, които раждат естетическата грация, заключена най-общено между поемата „Фрина“ и стихотворението „Микел Анджело“. Подчертавайки интелектуалната нагласа на Пенчо Славейков, авторът ще разгледа и противоречивата натура на поета и философа, на естета и гражданина Славейков. За целта ще бъде привлечен богат литературен материал — оценки на д-р Кр. Кръстев, откровения и самооценки на самия Славейков в негови статии като: „Език и култура“, „Душата на художника“, „Българската поезия“, в импровизираните изповеди на „поетите“ от „На острова на блажените“, които е „най-интересно написаната автобиографична книга на български писател“. Но задълбочеността, с която се изследва творческото наследство на поета, е насочена към една крайна точка — да се мотивира и докаже „реалният новаторски влог“ на Пенчо Славейков за идейното обогатяване на националната ни поезия и литература, да се открие неговата роля за утвърждаването на жанра философска лирика, да се маркират онези страни от художествената пластичност на поетическата образност, които разкриват неподозирани възможности за поетиката на българския стих и на философската лирика в частност.

Все в търсенето на вътрешните творчески закономерности, на идейно-естетическата типология е композирана и гл. III от книгата — „Философски мотиви в поезията на символистите“. Тук З. Чолаков избягва сухия хронологичен анализ, като тръгва от общите идейно-формални страни на символистичната естетика и поетика, за да може след това да разгледа специфичните им творчески прояви в поезията на Яворов, Дебелянов, Лилиев, Теодор Траянов. Всяка от литературните интерпретации започва със стихотворен откъс, който се превръща в ключ към мотивното своеобразие на поезията на конкретния автор. Бих желал да цитирам тези сполучливо намерени откъси, за да се почувствува сложният свят на философско-психологическите търсения в поезията на поетите-символисти:

„Умри—смертта ми нека бъде/празник в самота“ (П. К. Яворов), „Невидимо крило над мен ползва“ (Д. Дебелянов), „Майко далечна, света самота“ (Н. Лилиев), „Един духът свободен само“ (Т. Траянов). Съвсем обяснимо е вниманието, което изследвачът отделя на анализирането на мотива за смъртта и нирвана. Това той прави веднъж в тематичните граници на символистичната поезия, втори път — извежда художествените особености и творческите предпоставки от съществуващата вече литературна традиция — философ-

ската лирика на Ст. Михайловски и Пенчо Славейков, трети път — фиксира спонтанно родените асоциации с философските търсения в поезията на Ат. Далчев и Ал. Геров.

Всички изводи са следствие на прецизия анализ на поетическия текст, който със своя висок идейно-философски заряд е далеч потруден за анализ в сравнение с лириката на орфическото начало. Защото в първия случай литературният историк трябва да се ориентира в сложните метафизически проблеми, които разпъват поетическия дух на Яворов, да притежава интелектуални рефлексии за енигматичната поетическа чувствителност на Лилиев... В литературния подход на З. Чолаков всички тези превъплъщения са налице и за това съвсем убедително звучат изводите, които той прави в края на всеки анализ за конкретния поет. Тези изводи не са преднамерен композиционен похват, а ясно научно систематизиране на художествените и естетическите оценки в хода на литературния анализ. Така сред безбройните противоречия в поетическото съзнание на Яворов е уловена онази същността черта, която разкрива спецификата на философската му лирика, а именно, че: „Яворов за разлика от Пенчо Славейков не е поет на философската идея сама по себе си, а на заложения в нея драматично-емоционален потенциал.“ Далеч не е лесно това превключване, което трябва да направи литературният изследвач, преминавайки от света на Яворов към поетическата самобитност на Дебелянов, оттам към извисената лиричност на Лилиев или гордия дух на Теодор Траянов.

В поезията на Николай Лилиев на преден план З. Чолаков ще изведе мотива за „самотата с нейните преобразования“. И то най-вече на пантеистичното преобразование на този мотив. Изследването на този мотив ще се изгради главно върху цикъла „Песни за Тракия“. Нещо повече, в хода на своя анализ авторът ще преценира идейно-поетическите трансформации в лириката на Лилиев, за да докаже, че: „... в пантеистичните си стихотворения Лилиев претворява мотива за самотата доста по-убедително — и в естетически план взето — в сравнение с тези, които са издържани в типична символистична тоналност“. Проследявайки превъплъщението на мотива за самотата в поезията на Лилиев, изследвачът ще засегне и философската идея за екзистенциалната самота — стих. „Към самотата“ и неговия философски инвариант в поезията на Ал. Геров: „О, има самота, която е необяснима.“ Творческият натюрел на Лилиев ще се очертае в границите на динамичния му личностен стереотип. Така песимистичната констативност намира и достига до таква прозрения като стиха „И времето, най-верният ни враг“ от стихотворението „Светът неспироу своя лик мени“ („Лунни петна“, 1922). Този стих З. Чолаков ще използва и по-късно при анализа на лириката на Ат. Далчев и Ал. Геров и на философския

проблем за времето и съдбата на твореца в нея.

Като интересна поанта в наблюденията за философските мотиви в поезията на Лилиев е изводът на З. Чолаков, че „Лилиев може би най-убедително сред нашите „чисти“ лирици показва, че лирическото начало в поезията осезане изначално орфически задачи, които преследва, дава възможности и за концентрация на богата в проблемно отношение мисловност.“ Прави впечатление, че не само композиционно, но и идейно-смысловото всяка глава от студията завършва с ясно изведени обобщения, които създават както прегледност на научното изложение, така и системност на истините, до които се достига.

Върхов момент в книгата е главата, посветена на философската лирика на Ат. Далчев. Това е закономерно следствие от разvoja на този жанр в българската поезия, но в случая имаме адекватност между естетическата значимост на литературния феномен и дълбочината на теоретико-критическите оценки. В ход на научното изложение (за анализа на З. Чолаков този термин е съвсем точен) се изгражда картината на разvoja на творческия процес в поетическата индивидуалност на Далчев, а не само тематично се преглеждат мотивите и проблемите, които са цел на настоящата студия. Чрез сложното единство на мотива за смъртта и на мотива за преходността на живота авторът ще открие функционалната същност на предметната образност в тази високоинтелектуална поезия, която „... в изобразението става носител на философската идея“. Предметната образност като отправна точка в анализа е необходима, за да се обясни утвърждаването на афористичното начало в поетическия размисъл, което в зрялата лирика на Далчев ще синтезира големите философски истини за света, за човешката природа и за мъчаливите загадки на материята (стих. „Камък“, „Повест“ и др.).

Както споменах още в самото начало на рецензията, З. Чолаков ще търси винаги многопосочната свързаност между поетическите феномени, а няма да разглежда всеки автор в камерния план на оригиналния, но затворен текстуален анализ. В предишните глави философските обобщения от поезията на А. Далчев му служеха за оценъчен контрапункт при разкриването на сложния художествен процес, свързан с налагането на този нов тип идеи, а сега, когато конкретно трябва да се анализира творчеството на Далчев, авторът ще прибегва до асоциации и съпоставки с вече теоретично изведени оценки за същността на философските мотиви в разгледаните преди това поети Михайловски, Пенчо Славейков, Яворов, Лилиев, Дебелянов и Теодор Траянов.

Само така може да се постигне неповторимото своеобразие на Далчевия размисъл, който прониква във вечната философска диалектика „дух и материя“ (стих. „Метафизически сонет“), или да се изведат предпостав-

ките и същността на песимизма като творческа позиция и философска концепция (стих. „Книгите“, „Нищий духом“). С анализирането на стих. „Кукувица“ З. Чолаков отхвърля тезата за самоцелна естетизация на философския песимизъм в поезията на Далчев, за да докаже, че това стихотворение е „... един своеобразен оптимистичен акорд във философската лирика на поета“. Но като че ли това няма да бъде достатъчно, защото във финала на анализа той вече съвсем открито ще засвидетелства своето голямо пристрастие към тази поезия, заявявайки, че „цитираното Далчево стихотворение представя българският апофеоз на надеждата в поезията“. И тъй като Далчев присъства в поезията повече от 50-години, то оправдано е да се проследи, както в случая концептуалното развитие на философските мотиви в различните му творчески периоди и най-вече влиянието на поета върху съвременните поетически търсения, респ. върху Ал. Геров, Блага Димитрова, Иван Давидков, Иван Цанев. Разбира се, авторът визира само някои тенденции, защото не това е обектът на тази негова студия. С това той по-скоро ни загатва, че съществуват достатъчно основания, за да се напише едно отделно изследване само върху този въпрос.

Всяко художествено явление З. Чолаков разглежда веднъж в конкретно-историческата му ориентация, втори път в съдържателната му проекция спрямо съвременното състояние на поезията ни. Така той ориентира философските търсения в творчеството на Ал. Геров в художествения контекст на поезията на неговите връстници от поколението на 40-години. Чрез съпоставително маркиране на поетическата рефлексивност на Валери Петров и Ал. Геров се извършва естественият преход към философската проблематика в поезията на Геров. На пръв поглед мотивите тук са също, както и при останалите поети, но новото е в неподражаемия поетически ракурс, в особената „контрапунктност във философските възгледи“, в която и проблемът за екзистенциалната самота, и проблемът за времето и преходността на всичко живо, и корелацията живот — смърт се намерят своя неподозрян емоционално-смыслов израз с една драматичност, в която се прокрадва мигновено искрата на трагичното.

Развитието на Ал. Геров от стихосб. „Ние хората“ (1942) до сборника „Стихотворения“ (1961) е разгледано в проблемно-съпоставителен план с Далчевите поетически преображения. З. Чолаков е доловил спонтанната вътрешна нагласа на Ал. Геров, неговото пристрастие да се отгласка от една известна философска идея, да я провокира, да я преосмисля по геровски. Така се ражда стих. „Пашкул“ като полемика с Далчевото стихотворение „Съдба“. Но при Геров „конкретно-предметният изказ, „материализиращ“ философския размисъл, е отстъпил място на понятийното философско мислене“. Тази теза на З. Чолаков е оригинално откритие за

поетическото светоусещане на Ал. Геров и чрез нея той постига неочакваната на пръв поглед, но оправдана асоциация с лилиевската метафорична формулировка на проблема време — човек: „И времето, най-верния ни враг“ и философските инвенции от стих. „Кристали“ на Геров. Систематизирайки различните страни от философията на този крайно противоречив поет, изследвачът няма да пропусне и геровския инвариант на философския песимизъм (стих. „Познание“ и неговия контролункт „Познание“ и двете от стихосб. „Свободен стих“). Тук трябва да споменем и за изведения добре в теоретико-оценъчен план „позитивен стоицизм“ на поета, неговата теза за „усилието като същност на човешкия живот“ и за спонтанния оптимизъм и неговия скрит коректив — преходността (стих. „Диалектика“, „Награда“). Подчертавайки в заключението на тази глава, че: „Това е авторът с най-силна интуиция за метапроблемите на духа“, З. Чолаков извежда като поанта на обобщенията си философския хуманизъм на Геров (стих. „Човекът“ от сб. „Прашинки“ — 1973).

В заключението на своята книга „Философски проблеми в българската поезия“ З. Чолаков привлича не само основните оценки и изводи за философската лирика на разглежданите автори, но и търси тяхното продължение в поезията на Веселин Ханчев, Бл. Димитрова, Ив. Давидков, Ив. Данев... Но това не е нова отправна точка в анализа, а само посочване на съвременното продължение на тази проблематика. Връщайки се отново при целта на своята студия, той ще посочи, че покрай всичко останало задачата на тази книга е да стимулира „интерес към този несправедливо занемарен от вниманието на критиката жанр“. И тъй като значимостта на едно литературно изследване се измерва не само с решените в него проблеми, но и с поставените за бъдещо изследване задачи, то може спокойно и без предубеждение да се каже, че с „Философски проблеми в българската поезия“ З. Чолаков не само доказва трайните и плодотворните страни на литературно-критическите си натюрел, но и изведе от забвения един кръг от проблеми, които са доказателство за естетическата значимост на националната ни поезия и предмет на предстоящи теоретиколитературни изследвания.

Поглед върху поезията — това заглавие на литературно-критическия сборник на Петър Велчев почти не подсказва кръга на идейно-тематичните му предпочитания. То поражда представа за по-широк и общ подход към проблемите на поезията, подход, който се потвърждава от съдържанието на включените статии. Обединени в две глави („Поглед към традицията“ и „Поглед към съвременността“), те издат диапазона на критическите интереси и пристрастия на П. Велчев, неговото желание с еднакъв успех да интерпретира проблемите на литературната история и на съвременната поезия.

Между една част от статиите съществува естествена връзка, която е резултат от проследяването на тематичната и образната реализация на мотива за Дон Кихот. Като предпоставка за подобен подход към идейно-образното съдържание на българската поезия служи стихотворението на Константин Величков „Дон Кихот в България“, писано по случай 300-годишнината от излизането на романа на Сервантес. Но самото заглавие на тази встъпителна за книгата статия подсказва, че младият автор ще търси не само вариантната реализация на този образ, но и покритието между житейската и нравствената позиция, която се съдържа в идейния контекст на литературния образ и гражданското поведение и участ на самия К. Величков. Така става обясним и лаконоичният синтаксис на заглавието: „Константин Величков — Дон Кихот“.

Това „първо българско превъплъщение на образа“ на Дон Кихот ще бъде за П. Велчев начален тласък на една нова поетическа традиция, в която ще се отразяват както промените в художественото съзнание, така и конкретните социално-нравствени тежестни на съответната епоха. И може би съдържателно щеше да бъде оправдано, ако след тази първа статия следваше интересната интерпретация на Разцветниковата поезия — „Войник на милостта и любовта“, а не подчертано сполучливата статия, представляваща подстъп към философската лирика на П. К. Яворов. Защото, макар и на мястото се, според изисквания на хронологичния принцип това изследване за Яворов стои малко изолирано не толкова тематично, колкото чрез единността и извисеността на литературоведския анализ. Тук именно се разгръщат цялостно силните страни в теоретико-оценъчната нагласа на П. Велчев, неговата способност да следва парадоксалната понякога диалектика на чувството и мисълта в поезията на Яворов и да намира културно-историческите, философско-психологическите и нравствено-етичните корени на образната семантика.

И въпреки че би могло да се поспори по тезата на П. Велчев, че Яворов „първият наш поет, за когото философската проблематика стана основен импулс на творчество“, не това е същественото. Тък и в защита на това принципно положение авторът подминава комплексната сложност на философското наследство на Пенчо Славейков с леко нанесения шрих, че единият начертана програмата за философската поезия, „докато Яворов осъществи тази поезия...“. Но този споен момент се тушира от оригиналния анализ на диалектиката на творческия акт при Яворов, на превъплъщението на лирическото „аз“, на драмата на творчеството, на образната генеалогия на най-характерните символи, метафори и сравнения, на ритмиката и графиката на стиха. Търси се функционалната роля на образната система в цялостния идейно-философски замисъл, насочен към загадките

на битието и на съществуващото отвъд неговия хоризонт. Очертавайки „гносеологично-оценъния аспект във възприетия на лирическото „аз“, П. Велчев построява и графично една своя представа за лексико-семантичния модел на Яворов, изграден върху т. нар. „ключови думи“.

Все със същото литературоведско умение се изследва и релацията съзнание — битие и промените в категорията време: „В преживяването на лирическия субект минало, настояще и бъдеще се сливат в единен поток (континуум) и времето придобива космичен характер...“ Прилагайки в края на статията си Хегеловата постановка за лиричния жанр, П. Велчев търси покритието ѝ в поезията на Яворов. И макар това да е направено добре като логическа операция, все ми се струва, че е някак си експромтно, както са експромтни и аналозите с поезията на Вапцаров, Далчев, Хр. Радевски при разглеждането на темата за родината при Яворов.

„Войник на милостта и любовта“, както вече споменах, се намира в по-ясна връзка с началната статия в книгата. Но веднага трябва да се направи уговорката, че при Разцветников изследвачът не търси единствено поетическата реализация на образа на Дон Кихот, а си поставя за цел да внесе интересни штрихи към творческата и гражданската драма на поета, да открие нейните предпоставки още в септемврийската балада „Удавници“. Оправдано е при такъв подход да се анализират не само художествените феномени, но и психологическите доминанти в личността на твореца. Използвайки отново похвата на „ключовите думи“, Велчев очертава кръга на духовните терзания на поета: „отдалечаването от света и приближаването към него в стихосб. „Планински вечери“. Все в тази посока на аналитичност се изследват и доказват и социално-гражданските корени на самотата; мотивира се основният конфликт в тази самобитна поезия — „раздвойаването на света на мечта и действителност“.

С дълбоко разбиране и съпричастност е интерпретиран мотивът за двойничеството от едноименната поема „Двойник“. Задено с редовете от писмото на Разцветников, в които той сам разкрива корените на творческия замисъл на поемата, би било добре да се привлече и неговото интервю от 1935 във в. „ЛИК“, където вече публично поетът мотивира своя замисъл. Умението да се навлиза в поетическата стилистика, без да се стига до самоцелност и да се извездат идейно-естетическите обобщения, потвърждава не само литературната срудия на П. Велчев, но и чувствителността на неговите сетива за магията на поетическото слово.

И точно тази литературоведска надареност може би създава и предпоставките за прибрзано, почти в движение проследяване на идейните и образните особености в съвременната ни поезия. Подобен е случаят с първата статия „В търсене на съвременния герой“ от

втората глава на книгата „Поглед към съвременността“. Тук след един много бърз и лаконичен екскурс в поезията от 9. IX. 1944 до и след Априлския пленум следва немотивираният в литературнокритическо отношение тезис, че: „...българската литература след Девети септември и особено след Априлския пленум от 1956 г. се насочва към някои „вечни образи“ от световната култура, които се оказват съзвучни с обществената и естетическата потребност“. Подобно явление трябва да се изследва в сложния социален и културно-исторически контекст на посочените периоди от развитието на социалистическото ни общество, защото тук далеч не става дума единствено за „миграция“ на художествен образ и на сюжетни ситуации от романа на Сервантес.

Тръгнал с подобен графичен подход към иначе крайно оригиналния проблем, П. Велчев ще остане в рамките на тезисността при критическото проследяване на инвариантната същност на образа и темата за Дон Кихот. Композиционно пък и методологически тази статия би трябвало да се построи върху принципа на естественията градация на поетическите ценности, върху теоретико-проблемната интерпретация, а не чрез малко или много механично проследяване на присъствието на образа в поезията на различните представители на Априлското поколение, където кой знае защо между Л. Левчев и Слав Хр. Караанов и П. Караангов и Иван Давидков са вмъкнати Хр. Радевски и Валери Петров. И докато търсех логиката в научното подреждане на художествените явления, стигнах до извода на П. Велчев: „Сред толкова сериозни, някои дори доста дълбоки интерпретации на необятната тема за „Рицара на Печалния образ“...“ В цитата се съдържа, макар и подтекстово, нещо много важно, а именно, че при тезисното придвижване из съвременната българска поезия авторът отделя вниманието главно на тематичния белег, а художествеността на стихотворенията остава на заден план. И всички опити за проециране на естетическите измерения на това литературно явление са все импровизирани от типа на: „Проблемата за Дон Кихот е една от най-съдържателните, особено в съвременната българска поезия“. Четеш и виждаш как благодатният като находка проблем не надхвърля границите на спонтанното критическо откритие и как остава незащитен теоретико-естетическият аспект в анализа.

Като своеобразна компенсация се явяват статията за поезията на П. Караангов „Безкрайността на крайните пространства“ и статията „Гласове от младата поезия“. В първата ще намерят интересна критическа оценка идейната и пластичната неповторимост в поезията на Караангов, неговия остър усет за словото или, както Велчев доказва: „У Караангов думата е образ, тя има конкретност и свежестта на представа, ангажирана с определена естетическа функция.“

Най-добре критическият рефлекс на П. Велчев и неговите предпочитания се проявяват в статията „Гласове от младата поезия“. Тук той се спира с еднаква лекота и различна задълбоченост върху проблеми от поетическия свят на Миряна Башева, Борис Христов, Радко Радков. Като прецизира художествено значимите и поетически незащитените страни от стихосб. „Тежък характер“ (1976) на М. Башева, авторът стига до „задълбочаващото се самоопознаване на жената като социално същество“ и до отражението на този процес върху модела на женската лирика днес с всичките му положителни и отрицателни стойности.

Най-добра сполука в статията е онази част, в която се разглежда стихосб. „Вечерен тропет“ на Б. Христов. Отчитайки инвариантността на темата за самотата, литературният критик визира и сложната нагласа на лирическият герой, „едновременно стремящ се към хората и бягащ от тях“. Правилно се извежда основният патос в тази поезия от битието като проблем, което е „екзистенциален въпрос, загадка, вихър, който ту отблъсква, ту привлича индивидуалното човешко „аз“. Този тип поетическа реакция П. Велчев ще потърси в лириката на Яворов и Далчев, но не за да обедини художествените открития на Б. Христов, а за да ги открие. Оттук вече по-лесно може да се стигне до основното поетическо внушение в стихосб. „Вечерен тропет“, „че най-голямата драма е драмата на само-

утвърждаването, че най-трудно е човек да постигне равновесие, хармония със самия себе си“. С дарбата си да навлиза в образните детайли Велчев ще защити тезата, че „метафориката е квинтесенцията на Борис Христовата лирика“.

Без риск на пристрастие може да се заяви, че в заключителната статия на своята книга „Поглед върху поезията“ П. Велчев доразкрива силните страни в критическата си интуиция. А като цяло „Поглед върху поезията“ издава отличната филологическа култура на изследвача, бързината на неговите реакции при улавянето и оценката на художествените феномени.

В заключение мога да споделя, че книгите на З. Чолаков „Философски проблеми в българската поезия“ и на П. Велчев „Поглед върху поезията“ са два различни в тематично и емоционално отношение ракурса спрямо новата и съвременната българска поезия. Те са сполучлив опит за преодоляване на ограничената тематична интерпретация и на търсенето на комплексната естетическа същност на поетическите тенденции. И вярвам, че всяка от тях самостоятелно ще провокира не само читателските, но и критическите темпераменти, ще ги тласне към решаването на онези проблеми, които само са начертани в хода на историко-литературния и критическият анализ.

Димитър Великов